

Stanovisko Odboru ochrany finančných spotrebiteľov Národnej banky Slovenska z 22. 12. 2020 k niektorým otázkam dohôd o odklade splatnosti, uzatváraných so spotrebiteľmi

Národná banka Slovenska, odbor ochrany finančných spotrebiteľov (ďalej len „NBS“), na základe ustanovenia § 1 ods. 3 písm. a) bodu 3 zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vydáva toto stanovisko, ktorým vysvetľuje uplatňovanie niektorých ustanovení zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoSÚ“) :

Článok 1

Predmet a účel stanoviska

1. V procese riešenia nesplácania pohľadávok zo spotrebiteľských úverov ale aj iných zmlúv sú spotrebiteľom ponúkané dohody, ktorých účinkom je odklad splatnosti dlhu z už existujúceho spotrebiteľského záväzku. Nadobúdať môžu napríklad podobu dohody o postupnom splácaní, dohody o zmene úverových podmienok, dohody o reštrukturalizácii úveru a pod. NBS vydáva toto stanovisko na vysvetlenie
 - ktoré z týchto dohôd a na základe akých kritérií patria pod spotrebiteľské úvery,
 - podmienok pre uplatnenie režimu § 1 ods. 6 ZoSÚ,
 - regulačného režimu dohôd o odklade splátok, ktoré nie sú spotrebiteľskými úvermi.
2. Adresátni stanoviska sú všetci dodávatelia v zmysle § 52 ods. 3 Občianskeho zákonníka, pokiaľ uzatvárajú dohody, ktorými sa odkladá platba nesplatennej pohľadávky zo spotrebiteľskej zmluvy (§ 52 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

Článok 2

Dotknuté ustanovenia právnych predpisov

3. Toto stanovisko sa týka nasledujúcich ustanovení právnych predpisov:
 - § 1 ods. 2 ZoSÚ
 - § 1 ods. 3 písm. i) a n) ZoSÚ
 - § 1 ods. 6 ZoSÚ
 - § 9 ods. 6 a 7 ZoSÚ

Článok 3

3.1 Základné pojmy

4. Pojem „zmluva o úvere“, vymedzený v článku 3 písmene c) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS v znení neskorších zmien (ďalej len „smernica 2008/48“) označuje každý dvojstranný právny úkon, ktorým veriteľ poskytuje alebo sľubuje poskytnúť spotrebiteľovi úver vo forme odloženej platby, pôžičky alebo inej podobnej finančnej pomoci. Z rozsahu tohto pojmu sú vylúčené
 - zmluvy o sústavnom poskytovaní služieb alebo dodávaní tovaru rovnakého druhu, ak spotrebiteľ platí za takéto služby v priebehu ich poskytovania alebo za tovar v priebehu jeho dodávania formou splátok a
 - zmluvy vylúčené z rozsahu pôsobnosti článkom 2 odsekom 2 smernice 2008/48.
5. Pojmu „zmluva o úvere, na ktorú sa vzťahuje smernica 2008/48“ zodpovedá pojem „zmluva o spotrebiteľskom úvere“ v zmysle § 2 písm. d) ZoSÚ. V zmysle ZoSÚ sa za zmluvu o spotrebiteľskom úvere bude považovať každý dvojstranný právny úkon, ktorého súčasťou je odklad platby, pôžička alebo iná finančná pomoc (§ 1 ods. 2 ZoSÚ), pokiaľ nespĺňa žiadnu z výnimiek podľa § 1 ods. 3 ZoSÚ.
6. Pri popisovaní vzťahov pri vymáhaní pohľadávok sa musí rozlišovať
 - a. pôvodná zmluva, teda akákoľvek zmluva, z ktorej vznikne dlh, ktorý existuje v čase uzavretia
 - b. dohoda o odklade splatnosti, čo je akákoľvek dohoda, ktorou sa oddiali splatnosť tohto existujúceho dlhu z pôvodnej zmluvy.Je pritom irelevantné, či je v čase uzavretia dohody o splátkach dlh z pôvodnej zmluvy už splatný alebo nie.

3.2 Interpretácia výnimky podľa § 1 ods. 3 písm. n) ZoSÚ

7. Podľa § 1 ods. 3 písm. n) ZoSÚ spotrebiteľským úverom nie je úver bez poplatkov týkajúci sa odloženej platby existujúceho dlhu. Pritom medzi poplatky sa radí aj úrok. Preto v rozsahu protiplnenia neexistuje vecný rozdiel medzi „úverom bez poplatkov“ v zmysle § 1 ods. 3 písm. n) a „úverom bez úroku a bez ďalších poplatkov“ v zmysle § 1 ods. 3 písm. i) ZoSÚ.
8. Aby boli splnené pojmové znaky výnimky podľa § 1 ods. 3 písm. n) ZoSÚ, musí v čase uzavretia tejto dohody existovať dlh v konkrétnej výške, ktorého platba sa touto dohodou odloží. Za tento odklad nemôže veriteľ požadovať žiadnu ďalšiu odplatu, a to ani vo forme poplatku ani vo forme úroku.

9. Za poplatok za odklad sa nepovažuje ďalšie úročenie nesplatennej časti istiny z pôvodnej zmluvy úrokom dohodnutým v pôvodnej zmluve. Takto úročiť však nie je možné príslušenstvo pohľadávky.

Príklad: Pokiaľ bola v pôvodnej zmluve o úvere dohodnutá úroková sadzba 10 % p.a. a veriteľ dohodou predĺži pôvodnú splatnosť o jeden rok, má v zmysle tejto dohody nárok aj na úrok 10 % p.a. za tento jeden rok predĺženia zo základu, ktorým je nesplatená istina úveru. Novo dohodnuté splátky by teda mali zahŕňať splátku istiny, alikvotného úroku a nesplateného príslušenstva do dňa uzavretia dohody o splátkach.

Príklad: Pokiaľ pôvodná zmluva nebola zmluvou o úvere a teda v nej nebol dohodnutý úrok, ale v nej bol napríklad dohodnutý zmluvný úrok z omeškania 5 % p.a., a veriteľ dohodou predĺži pôvodnú splatnosť o jeden rok, v zmysle tejto dohody nemá nárok na úrok 5 % p.a. za tento jeden rok predĺženia. Uzavretím dohody o odklade splátok totiž prestáva byť dlžník v omeškaní a teda zákonný nárok na úrok z omeškania neexistuje.

10. Za poplatok za odklad sa považuje zvýšenie úrokovej sadzby dohodnutej v pôvodnej zmluve novou dohodou. Tým nie je dotknuté právo veriteľa na jednostrannú zmenu úrokovej sadzby, ktoré si dohodol v pôvodnej zmluve.
11. Uvedený dlh môže pozostávať z dlžnej istiny, príslušenstva dlhu (pohľadávky), ktorým sú v zmysle § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka úroky, úroky z omeškania, poplatok z omeškania a náklady spojené s jej uplatnením a prípadných nárokov na ďalšie plnenia.
12. Príslušenstvo musí byť jasne a určito vyčíslené v pôvodnej zmluve číslom, zlomkom, percentom alebo iným spôsobom, z ktorého je možné jeho hodnotu jednoducho vypočítať.
13. Za dojednanie o novom poplatku sa nepovažuje sankčné dojednanie, napr. vyššia sadzba úroku z omeškania alebo nové dojednanie o zmluvnej pokute. Preto dohoda o splátkach, ktorá by zavádzala nové sankcie (teda plnenia pre prípad omeškania so splácaním dlhu alebo porušenia inej zmluvnej povinnosti), ale neobsahovala by dojednanie o žiadnej bezpodmienečnej platbe (úrok, poplatok), bude vyhovovať ustanoveniu § 1 ods. 3 písm. n) ZoSÚ a nebude sa považovať za poskytnutie spotrebiteľského úveru.
14. Tým nie je dotknutá možnosť prieskumu prijateľnosti týchto zmluvných ustanovení v zmysle § 53 Občianskeho zákonníka, ako aj možného posúdenia ako nekalej obchodnej praktiky.
15. Niektoré výnimky z pôsobnosti smernice 2008/48 uvedené v jej čl. 2 ods. 2, resp. výnimky z definície spotrebiteľských úverov uvedené v § 1 ods. 3 ZoSÚ vychádzajú z povahy plnenia dodávateľa. Pokiaľ sa ale takýto už existujúci dlh ďalej transformuje

novým poskytnutím odkladu splatnosti, tento krok už nespadá pod pôvodnú výnimku a je potrebné znovu posúdiť, či nejde o spotrebiteľský úver.

16. Účelom splátkového kalendára uzavretého pri vymáhaní pohľadávky zo zmluvy podľa § 1 ods. 3 písm. q) ZoSÚ už nie je financovanie sústavného poskytovania služieb alebo dodávanie tovaru rovnakého druhu, ktorý spotrebiteľ spláca počas poskytovania služieb alebo dodávania tovaru formou splátok. Preto takýto splátkový kalendár nespadá pod výnimku § 1 ods. 3 písm. q) ZoSÚ. Dodávateľ, ktorý sa chce vyhnúť poskytovaniu spotrebiteľských úverov pri správe takýchto pohľadávok tak musí dbať o to, aby bola splnená iná výnimka, napríklad podľa § 1 ods. 3 písm. n) ZoSÚ.

3.3 Právny režim modifikovaného záväzku po uzavretí dohody o odklade splatnosti

17. Záväzkový vzťah medzi veriteľom a dlžníkom – spotrebiteľom sa po uzavretí dohody o odklade splatnosti môže spravovať ZoSÚ alebo všeobecnými predpismi, v závislosti od právneho režimu pôvodného záväzku a právneho režimu dohody o odklade splatnosti.
18. Pokiaľ by pôvodný záväzok nebol spotrebiteľským úverom ani dohoda o odklade splatnosti nemá právny režim spotrebiteľského úveru v zmysle vyššie uvedenej interpretácie § 1 ZoSÚ, potom ani tento modifikovaný záväzok nie je spotrebiteľským úverom.
19. Pokiaľ by pôvodný záväzok nebol spotrebiteľským úverom, ale dohoda o odklade splatnosti má povahu spotrebiteľského úveru v zmysle vyššie uvedenej interpretácie § 1 ZoSÚ, potom je tento vzťah vo výsledku spotrebiteľským úverom a veriteľ musí pred a počas uzatvárania dohody o odklade splatnosti splniť všetky požiadavky ZoSÚ.
20. Pokiaľ by bol pôvodný záväzok spotrebiteľským úverom a dohoda o odklade splatnosti má právny režim spotrebiteľského úveru, potom aj modifikovaný vzťah má právny režim spotrebiteľského úveru.
21. Pokiaľ by bol pôvodný záväzok spotrebiteľským úverom ale dohoda o odklade splatnosti nemá povahu spotrebiteľského úveru, potom modifikovaný vzťah má právny režim spotrebiteľského úveru. V zmysle § 9 ods. 6 ZoSÚ sa spotrebiteľ nemôže vzdať práv, ktoré vyplývajú z tohto zákona. Preto ak má z pôvodnej zmluvy práva

podľa ZoSÚ¹, nemôže ich byť ďalšou dohodou, týkajúcou sa toho istého úveru, zbavený.

22. V situácii podľa predošlého bodu veriteľ nesmie predložiť spotrebiteľovi návrh zmluvy, ktorá by výslovne vylučovala použitie ustanovení ZoSÚ aj na tento modifikovaný vzťah², alebo ktorá by takýto klamlivý dojem mohla vzbudiť³.

3.4 Postup veriteľa podľa § 1 ods. 6 ZoSÚ

23. Ustanovenie § 1 ods. 6 ZoSÚ predstavuje zjednodušený postup uzatvárania dohody o splátkach, ktorá je zmluvou o spotrebiteľskom úvere. Zjednodušenie spočíva v tom, že sa na takúto zmluvu uplatnia iba vybrané ustanovenia § 1 až 3, § 4 ods. 5, § 5, § 6, § 7 ods. 3, 6 až 14, § 8, § 9 ods. 1 a ods. 2 písm. a) až m), p) a u), ods. 4 a 6 až 8, § 11, § 12, § 14, § 16 až 23 a § 25 až 27. Na využitie tohto postupu musia byť súčasne splnené tieto podmienky:

- a) nová zmluva sa uzatvára z dôvodu zlyhania spotrebiteľa podľa osobitného predpisu⁴,
- b) pôvodný záväzok vyplýva zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere,
- c) účelom je zabrániť prípadnému súdnemu konaniu o nárokoch veriteľa,
- d) podmienky vyplývajúce z novej zmluvy o spotrebiteľskom úvere nie sú pre spotrebiteľa horšie ako podmienky splácania vyplývajúce z pôvodnej zmluvy o spotrebiteľskom úvere.

Ad a) a b) Neplnenie záväzkov spotrebiteľa a pôvod záväzku

24. Aby mohol veriteľ využiť postup podľa § 1 ods. 6 ZoSÚ, musí byť v čase uzavretia takejto dohody spotrebiteľ v stave zlyhania podľa osobitného predpisu⁵. Pokiaľ veriteľ uplatňuje vymedzenie zlyhania na úrovni individuálnych kreditných facilit⁶, musí byť spotrebiteľ v stave zlyhania vo vzťahu k pôvodnej zmluve o spotrebiteľskom úvere.

¹ Napríklad § 9 ods. 6 – 16 (ochrana pred vzdaním sa práv, obchádzaním zákona, zákaz dodatočných peňažných nárokov, notifikačná povinnosť pri omeškaní, výpočet odplaty) a ods. 18 – 19 (vyhotovenie zmluvy a dôsledky neplatnosti úverovej zmluvy), § 16 (predčasné splatenie spotrebiteľského úveru), § 17 (obmedzenie prevoditeľnosti pohľadávky).

² Pozri § 9 ods. 7 ZoSÚ.

³ Pozri § 7 a § 8 ZOS.

⁴ Čl. 178 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012 (Ú. v. EÚ L 176, 27. 6. 2013) v platnom znení (ďalej len „nariadenie č. 575/2013“).

⁵ Čl. 178 nariadenia č. 575/2013..

⁶ Čl. 178 ods. 1 podods. 2 nariadenia č. 575/2013 .

25. Zmluvu je možné postupom podľa § 1 ods. 6 ZoSÚ uzavrieť iba na splnenie záväzkov vyplývajúcich z predošlej zmluvy o spotrebiteľskom úvere. Tento postup tak nie je možné využiť, ak pôvodný záväzok vyplýva z inej zmluvy, napríklad o dodávke služieb. Účel tohto ustanovenia spočíva v tom, že oslobodzuje veriteľa od plnenia niektorých povinností (najmä posúdenie schopnosti dlžníka splatiť poskytovaný úver) tam, kde tieto povinnosti už boli veriteľom splnené pri poskytnutí úveru, ktorý sa má refinancovať, a ich opätovné plnenie by bolo nadbytočné.

Ad c) Zabránenie súdnemu konaniu

26. Zabránenie súdnemu konaniu je potrebné vnímať hlavne z hľadiska dôvodov zlyhania spotrebiteľa s plnením záväzkov. Samotný odklad splatnosti novou dohodou o splátkach nepostačuje na splnenie tejto podmienky. Veriteľ musí vedieť preukázať, že na základe svojich profesionálnych skúseností sa mohol odôvodnene domnievať, že uzavretie dohody s najväčšou pravdepodobnosťou odvráti súdne konanie o vymáhaní dlhu⁷.

Ad d) Zmluvné podmienky

27. Spojenie „podmienky splácania“ v § 1 ods. 6 ZoSÚ je potrebné interpretovať konformne s čl. 2 ods. 6 písm. b) smernice 2008/48 ako akékoľvek zmluvné podmienky.

28. Pre splnenie tohto kritéria sa nesmie zhoršiť žiadna zo zmluvných podmienok. Pokiaľ by sa novou zmluvou súčasne niektoré zmluvné podmienky zlepšili a iné zhoršili, pre účely tohto kritéria sa to posudzuje ako zhoršenie podmienok.

3.5 Povinnosti veriteľa pri uzatváraní dohôd, ktoré nie sú spotrebiteľským úverom

29. Pri uzatváraní dohôd, ktoré nie sú spotrebiteľskými úvermi v zmysle ZoSÚ, sa na veriteľa naďalej vzťahujú povinnosti v zmysle všeobecných predpisov na ochranu spotrebiteľa, najmä právna úprava spotrebiteľských zmlúv⁸ a úprava regulujúca obchodné praktiky podnikateľov voči spotrebiteľom⁹.

30. Aj keď sa neuplatňujú ustanovenia § 3 a 4 ZoSÚ, pri akomkoľvek jednaní voči spotrebiteľovi, ktoré môže vyústiť do rozhodnutia spotrebiteľa o obchodnej transakcii, je veriteľ povinný poskytnúť spotrebiteľovi všetky podstatné informácie, ktoré

⁷ Ak má veriteľ povinnosť riadiť sa osobitnými prudenciálnymi požiadavkami pri správe úverov (nariadenie č. 575/2013), dá sa predpokladať, že podmienka bola splnená, pokiaľ sa nepreukáže opak.

⁸ Piata hlava prvej časti Občianskeho zákonníka, najmä ochrana pred neprijateľnými podmienkami.

⁹ § 7 a nasl. ZOS a súvisiace ustanovenia.

priemerný spotrebiteľ potrebuje v závislosti od kontextu na to, aby takéto rozhodnutie urobil (§ 7 ods. 3 ZOS).

31. Aj keď veriteľ nie je povinný poskytnúť návrh zmluvy vopred, je povinný jednáť tak, aby sa spotrebiteľ nemusel rozhodovať v časovej tiesni, čo by mohlo byť posúdené ako agresívna obchodná praktika (§ 9 písm. a) ZOS).
32. Na uzatváranie týchto dohôd sa neuplatnia požiadavky na osoby sprostredkujúce spotrebiteľského úveru podľa § 4 ods. 7 a 8. ZoSÚ. Pokiaľ ale pôvodná zmluva bola zmluvou o spotrebiteľskom úvere, povinnosť zabezpečiť odbornú spôsobilosť zamestnancov, ktorí prichádzajú do styku so spotrebiteľom, však trvá po celú dobu trvania zmluvy o spotrebiteľskom úvere (§ 4 ods. 11 ZoSÚ, pozri bod 21).
33. Rovnako počas celej doby trvania zmluvy o spotrebiteľskom úvere trvá povinnosť poskytovať údaje do elektronického registra (§ 7 ods. 3 ZoSÚ).
34. Akákoľvek zmena písomne uzavretej dohody sa môže vykonať iba písomne. Nedodržanie písomnej formy má za následok absolútnu neplatnosť takejto dohody (§ 40 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka).
35. Aj keď dohoda nemá náležitosti predpísané § 9 ods. 2 ZoSÚ, zmluvné podmienky musia byť formulované jasne, určito a zrozumiteľne (§ 37 ods. 1, § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka, § 4 ods. 6 ZOS).
36. Pokiaľ pôvodná zmluva bola zmluvou o spotrebiteľskom úvere, ktorá umožňovala zmenu úrokovej sadzby veriteľom počas trvania zmluvy, a táto možnosť zostala veriteľovi zachovaná, zostáva zachovaná aj jeho povinnosť informovať o zmene úrokovej sadzby v zmysle § 12 ZoSÚ.
37. Pokiaľ pôvodná zmluva bola zmluvou o spotrebiteľskom úvere, spotrebiteľ má naďalej právo splatiť úver pred lehotou splatnosti v zmysle § 16 ZoSÚ.
38. Pokiaľ pôvodná zmluva bola zmluvou o spotrebiteľskom úvere, naďalej je obmedzená prevoditeľnosť práv vyplývajúcich zo zmluvy v zmysle § 17 ZoSÚ.

Článok 4 **Záverečné ustanovenie**

39. Toto stanovisko zrušuje predchádzajúce Stanovisko Odboru ochrany finančných spotrebiteľov Národnej banky Slovenska z 13. augusta 2018 k niektorým otázkam dohôd o splátkach, uzatváraných so spotrebiteľmi v procese vymáhania splatného dlhu.

40. Stanovisko predstavuje právny názor Národnej banky Slovenska. Tento právny názor bude uplatňovaný pri výkone dohľadu zo strany odboru ochrany finančných spotrebiteľov NBS.
41. Týmto stanoviskom nie je nijako dotknutý výklad ustanovení o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver¹⁰, ani výklad právnych predpisov upravujúcich prudenciálne požiadavky na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti¹¹.
42. Vzhľadom na to, že ide o stanovisko k uplatňovaniu ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré sú v čase jeho vydania platné a účinné, neobmedzuje sa aplikácia tohto stanoviska dňom jeho schválenia.

V Bratislave dňa 22. 12. 2020

Mgr. Roman Fusek
riaditeľ odboru ochrany finančných spotrebiteľov

¹⁰ § 7 ods. 19 až 43 ZoSÚ.

¹¹ Napríklad nariadenie č. 575/2013.